

Bitva u Zvole.

Bitva u Zvole se uskutečnila 1. října 1468. Rekonstrukce bitvy proběhla 15. září 2018, akce se konala k 550. výročí této bitvy v rámci Dnů evropského dědictví.

Bitva u Zvole, byla největším válečným konfliktem, který na území dnešního Zábřehu a okolí proběhl. V rámci česko-uherské války nebyla nejdůležitější bitvou, ale přispěla ke změnám v zemích Koruny České.

2. března 1458 byl v Praze zemskými stavy zvolen českým králem dosavadní zemský správce Jiří z Poděbrad, který nebyl královského rodu. Jiří z Kunštátu a Poděbrad se narodil 23. dubna roku 1420 na neznámém místě. Jiří z Poděbrad byl nejen schopný diplomat, ale také tvrdý politik, který se uměl zbavit nepřátel. V zájmu sjednocení země zařídil 28. října 1453 korunovaci nezletilého Ladislava Pohrobka českým králem.

Papežská kurie si chtěla zachovat svůj vliv na dění v českých zemích. Přes veškerou snahu o jednání a uznání podobojí papež Pavel II. prohlásil 23. prosince 1466 Jiřího z Poděbrad za kacíře sesazeného z trůnu a vyhlásil proti kališnickým Čechům křížovou výpravu. Vojska Jiřího nájezdům křížáků úspěšně čelila. V březnu 1468 uherský král Matyáš Korvín vpadl na Moravu a postupně dobýval Poděbradovy pozice. Jeho vojska oblehla posádku Vaňka Šatného, kterému hrozilo po dvou měsících vyhladovění, Jiří z Poděbrad se rozhodl poslat pomoc. Záchranná výprava čítala přes 180 vozů se zásobami a 500 mužů ve zbrani. Pod vedením Zdeňka Kostky z Postupic se přesouvala od Litomyšle do povodí Moravské Sázavy k Zábřehu, kde ji měla posílit posádka Poděbradových věrných majitelů panství Jiřího Tunkla ze Zábřehu a Jana Tunkla u Brníčka. Výprava se vydala na cestu. V Rájci vše proběhlo hladce, posádka tvrze se vůbec nepokusila zasáhnout. Před Zvolí konvoj stoupal úvozem na svah kopce Hlína, tam ale přední voj narazil na zátaras, který byl bráněn početnou posádkou a nedal se objet. Zdeněk Kostka se utábořil na poli mezi Rájcem a Zvolí, kde vybudoval vozovou hradbu. Lehká uherská jízda s 3 000 vojáky, která dorazila od Olomouce ke Zvoli se marně několikrát pokusila tábor dobýt. K zvratu došlo až 1. října 1468, kdy byl deštivý podzim a pole rozbahněná. I proto velitelé vojska rozhodli vozové hradby a tábor přemístit na sušší místo. V té chvíli zaútočily uherské voje. Čeští ozbrojenci hledali záchranu jak ve vlnách rozvodněné Moravské Sázavy, tak v noční tmě se Češi pokusili vrátit za hradby Zábřehu, ale napadla je posádka rájecké tvrze a masakr pokračoval. Podle odhadů padlo na české straně asi 600 lidí, další desítky až stovky se utopily. Za hradby města se vrátila jen malá část vojsk, a také smrtelně zraněný Zdeněk Kostka z Postupic, který zde umřel. Válečný konflikt způsobil velké utrpení. Do přímé souvislosti s prohranou bitvou u Zvole se dává zánik některých vesnic jako např. Ostrov mezi Dubickem a Třeštinou, stejně tak historikové spojují poboření některých hradů a tvrzí. Zmiňován je v této souvislosti hrad Brníčko, hrad Bludov a částečně Nový hrad u Hanušovic.

Unikátní památkou na bitvu u Zvole je smírčí kříž, který kdysi stával na hrobě padlých českých vojáků poblíž Rájce. Při stavbě železnice v roce 1845 byl přemístěn nejprve k silnici na rájeckou náves. Jeho původní umístění není známé. Byl v místě, kde se budovala trať a hovoří se, že jej našel pan Kolčava. Smírčí kříž údajně stával na vrcholu kopce Hlína, kde nyní stojí novodobý kamenný kříž. Kousek od kříže je dochovaná část úvozu, kudy kdysi vedla stará cesta do Mohelnice. Při výkopových a polních pracích bývaly na polích mezi Rájcem a Zvolí občas nalézány kosti a militárie z druhé poloviny 15. století. Všechny ostatní stopy bitvy setřel čas.